

COMPARTIM UN FUTUR

Coneguem el parc Nou

Dossier educatiu

PROGRAMA

**Metropolità d'Educació
per a la Sostenibilitat**

Ajuntament del
Prat de Llobregat

AMB Parcs

www.amb.cat/parcs

Benvinguts al parc Nou del Prat de Llobregat!

El parc Nou es troba al sud de la ciutat i a tocar de les zones naturals del delta del Llobregat. Aquesta ubicació tan especial fa que aculli una important diversitat d'espècies d'ocells. A més, el parc recrea diferents ambients naturals com la pineda, la pollancreda i una zona amb vegetació deltaica.

Amb aquest dossier us proposem fer de petits naturalistes i, preparats amb binocles, guies de flora i fauna, i un bon bloc de notes, descobrir el parc i aprendre els valors ambientals que ens aporta.

El parc Nou té una superfície d'aproximadament 145.000 m². Es va inaugurar l'any 1983 i forma part de la Xarxa de Parcs Metropolitans. De tots aquests parcs en tenen cura els ajuntaments i l'Àrea Metropolitana de Barcelona: els mantenen nets, en cuiden la vegetació, els bancs, les fonts, els llums i tot el que cal perquè passejar-hi sigui agradable per a tothom. De tota manera, la vostra ajuda és molt important perquè aquest espai continuï tan bonic com ara.

Recordeu-vos de no embrutar-lo i respectar el mobiliari, la vegetació i, en general, tot el parc.

Esteu preparats, petits exploradors?

Índex

06	Descobrim el parc fent de naturalistes	Sempre hi ha els mateixos ocells?	30	
08	Una mica d'història	Els ocells ens avisen que el nostre clima està canviant	32	
10	On anem?			
12	Plànol del parc		Animals que passen desapercebuts	34
14	La pollancreda		Fem un testing d'invertebrats	36
16	La pineda		Clau de classificació d'invertebrats	38
18	La vegetació deltaica del parc		Atenció! Hem trobat un rastre	40
20	Observem els ocells		Les plantes netegen l'aire	42
22	Alguna cosa es mou entre els pollancredes		Els parcs urbans ens aporten beneficis	43
24	A les mallerengues els agrada viure a la pineda		La biodiversitat del parc i de la teva escola	44
26	Els ocells ajuden a cuidar la pineda		Les nostres accions poden perjudicar la biodiversitat	45
28	Uns veïns molt sorollosos			
29	Uns habitants que surten a la nit		Siguem responsables	46

Descobrim el parc Nou fent de naturalistes

Per descobrir, investigar i aprendre al parc, de la mateixa manera que quan estem enmig de la natura, és molt important **estar molt atents i en silenci**: el parc i la natura no són un zoo, no sabem quan podem observar un animal o una planta!!!

Depenent de l'època de l'any i de l'hora del dia podrem observar diferents coses. A més, heu de recordar que molts animals passen despercebuts, ja que imiten els colors de la natura.

Quan anem en grup hem d'intentar estar al més junts possible i fer poc soroll. Mai hem de molestar els animals, ni arrencar flors ni plantes.

Si fem servir material d'observació (lupes, binocles, càmeres) cal respectar unes normes bàsiques. No us els despengeu del coll ni els deixeu al terra, ja que s'embrutaran fàcilment.

Hem d'estar amb tots els sentits ben desperts!!!

És important que porteu:

- Una motxilla per guardar les vostres coses.
- Roba còmoda.
- Calçat còmode i resistent.
- Llibreta o un dossier com aquest i llapis per prendre notes del que veiem i per no oblidar-vos de res.

També podeu portar:

- Una càmera de fotos.
- Guies de natura.
- Una lupa.
- Uns binocles.

Una mica d'història

1. Els terrenys que ocupa l'actual parc eren anteriorment terres de conreu com les que encara avui podem trobar en el sector de la Marina del Prat.

La zona on es troba el parc sempre ha estat així?

2. L'any 1965, l'Obra Sindical del Hogar va iniciar la construcció d'un nou barri del Prat: el barri de Sant Cosme.

3. Ho va fer en una zona agrícola propera a l'aeroport. Quan ja s'havien realitzat els fonaments dels habitatges i s'havien asfaltat els futurs carrers, les obres es van aturar a causa de l'excessiva proximitat de l'aeroport.

4. El barri de Sant Cosme es va continuar construint més al nord, però els solars abandonats van degenerar en abocadors de runes i deixalles.

5. Per tal d'evitar els perills que representava el solar com a focus d'infecció, el Ministeri de l'Habitatge, que n'era el propietari, decideix l'any 1982, conjuntament amb l'Ajuntament del Prat i els veïns del barri de Sant Cosme, construir-hi un parc.

6. L'any 1983 es fa la plantació de la pollancreda, el 1991 es construeix la zona de la pineda i finalment, la primavera de 1995, es completa el parc Nou.

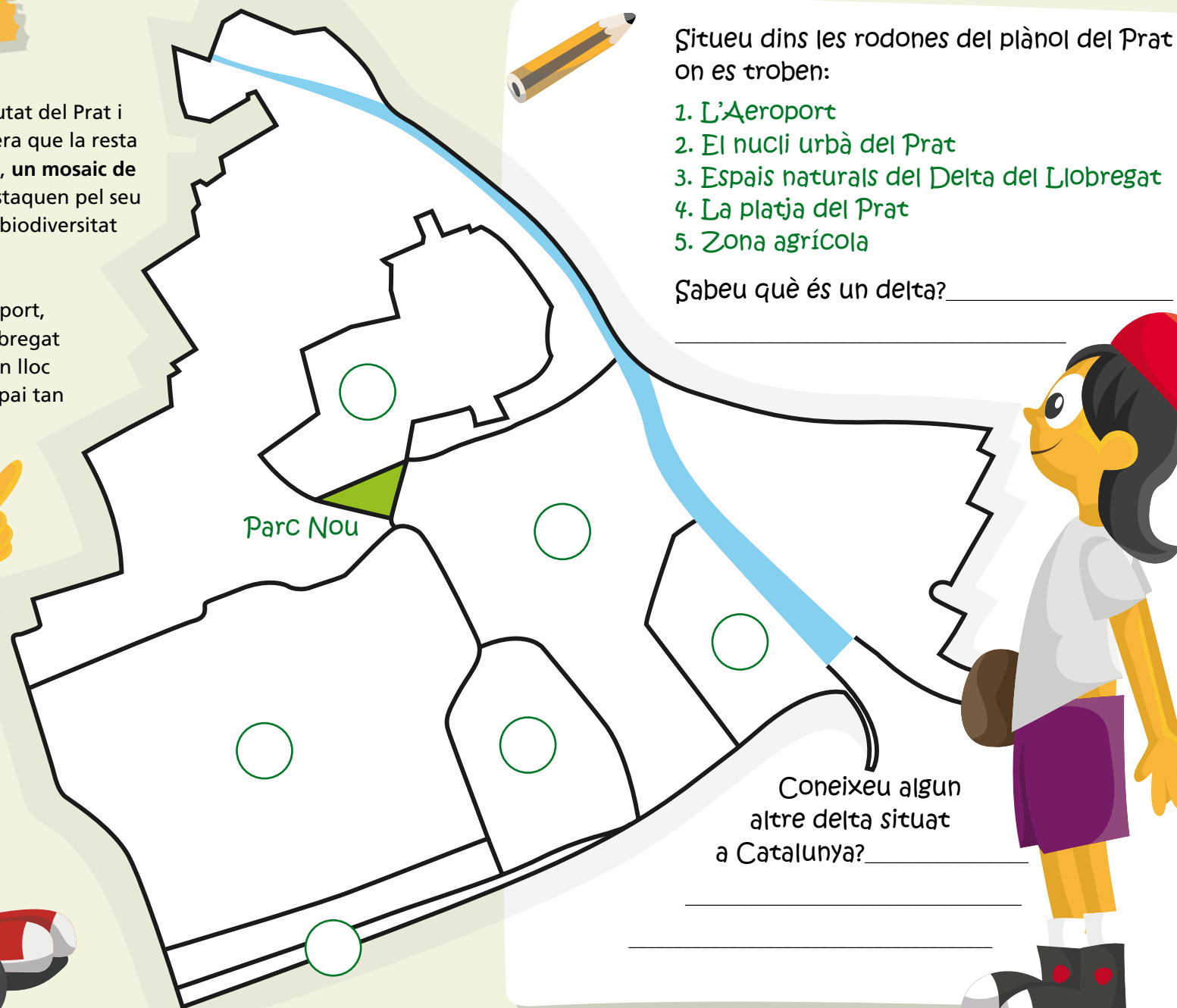
On anem?

El **parc Nou** és el gran parc de la ciutat del Prat i es troba situat, de la mateixa manera que la resta del municipi, al **delta del Llobregat**, un **mosaic de paisatges** on els espais naturals destaquen pel seu valor ecològic i paisatgístic i per la biodiversitat que contenen.

Molt a prop del parc trobem l'aeroport, els espais naturals del delta del Llobregat i la platja del Prat. El parc Nou és un lloc immillorable per acostar-se a un espai tan ric i divers com aquest.

10

Situeu dins les rodones del plànol del Prat on es troben:

1. L'Aeroport
2. El nucli urbà del Prat
3. Espais naturals del Delta del Llobregat
4. La platja del Prat
5. Zona agrícola

Sabeu què és un delta? _____

Coneixeu algun altre delta situat a Catalunya? _____

11

Plànol del parc

Camí de Can Monés

Carretera de la Platja

Amb aquest plànol ens podem situar durant l'activitat i conèixer els tres ambients: la pineda, la pollancreda i l'àrea de vegetació deltaica.

Lavabos		Pista de bàsquet	
Àrea de picnic		Camp de futbol	
Bar - Restaurant		Pista de voleibol	
Jugatecambial		Ping-pong	
Circuit educació vial		Corfbol	
Estanys			

La pollancreda

Quan arribem al parc, una de les coses que més ens crida l'atenció és la presència d'uns arbres molt alts que ens donen la benvinguda. Són els pollancre!

Busqueu la següent informació sobre els pollancre

Quin és el seu hàbitat?

Què necessiten per viure i desenvolupar-se?

Quina alçària poden assolir? _____

Els pollancre són arbres que a la natura formen part del que anomenem els boscos de ribera.

Observeu la fulla d'un pollancre i marqueu els adjectius que la defineixen.

- Forma
 - Arrodonida
 - Triangular
 - Romboïdal
- Marge
 - Serrat
 - Lobulat
 - Sencer
- Peciol
 - Curt
 - Llarg
- Color
 - Verd
 - Gris

La pineda

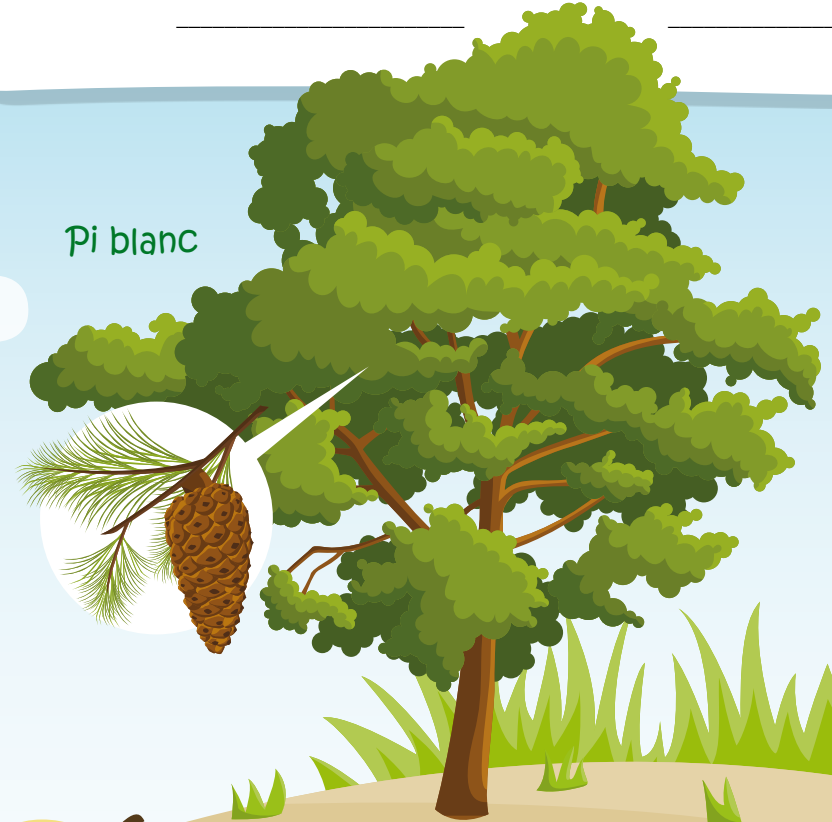
Al parc trobem molts pins pinyers i pins blancs. És el que coneixem com a pineda. A més, molt a prop del parc Nou existeixen unes pinedes molt especials: són les pinedes del delta del Llobregat, algunes de les quals són les més ben conservades de tot el litoral català.

Pi pinyer

Localitzeu un pi blanc i un pi pinyer i indiqueu quines són les diferències.

Pi blanc

Sabíeu que...

Una pineda és un tipus de bosc on l'arbre predominant és el pi. A la natura, a més del pi, podem trobar diferents plantes i arbustos dins d'una pineda.

Quines altres plantes hi ha en una pineda litoral del delta del Llobregat?

La vegetació deltaica del parc

El parc Nou es troba situat al delta del Llobregat, una zona excepcional tant per l'agricultura com pels valors naturals.

Dins del parc s'ha preservat un espai amb vegetació típica del delta per tal que els seus visitants coneguin algunes de les espècies vegetals que es poden trobar a la natura.

Identifiqueu quines de les següents espècies de plantes es troben a l'àrea de vegetació deltaica.

Lliri groc

Iris pseudacorus

Planta aquàtica de grans flors grogues. Viu a canals i marges de zones humides, però d'aigües relativament dolces. Les fulles són llargues, poden arribar a ser d'un metre i mig aprox., amb forma de punta d'espasa i amb un nervi central ben marcat.

Jonc agut

Juncus acutus

Planta perenne que forma grans mates (de fins a 1 m d'amplada), denses, amb les fulles i tiges cilíndriques, punxegudes, de color verd fosc. La inflorescència és compacta i els fruits tenen forma de càpsula.

Canyís

Phragmites australis

Planta perenne de tija recta, prima, amb llargs rizomes, acabada en una espiga plomosa de 15 a 40 cm de llargada. Pot viure amb les arrels i part de la tija submergides. S'utilitza per fer tanques, petits coberts i d'altres estris a partir de les seves tiges.

Boga

Typha sp.

Planta aquàtica de fulles planes, de fins a 2 metres d'alçada i estretes, de color verd. Quan maduren tenen tiges que són gairebé tan altes com les fulles, cilíndriques i sense nusos, que acaben en caps de flors de color marró, tous, en forma de salsitxa. La boga s'ha utilitzat tradicionalment en cistelleria.

Observem els ocells

Aquest és un parc molt important per observar ocells. Com que ens trobem als afores de la ciutat i molt a prop dels espais naturals del delta del Llobregat i de les zones de conreu, podem veure una gran diversitat d'ocells.

De ben segur que durant la visita en podrem observar alguns.

Encercleu o apunteu els ocells que heu pogut veure durant la visita al parc.

Xoriguer

Falciot negre

Cotorreta de pit gris

Estornell

Oreneta cuablanca

Cadenera

Pardal comú

Pit-roig

Cotxa fumada

Gafarró

Oreneta vulgar

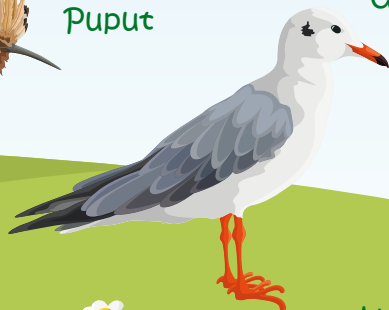
Esplugabous

Puput

Gavina vulgar

Merla

Tudó

Pinsà

Garsa

Alosa

Titella

Cuereta blanca

Alguna cosa es mou entre els pollancre

No tots els ocells són grans o fàcils de localitzar, especialment si es mouen entre les branques d'uns grans arbres.

És per això que sovint els localitzem pel seu cant.

Aquí teniu quatre ocells que podem trobar en aquest indret.

Escolteu els reclams que porta l'educador que porta l'educador i identifiqueu de quin ocell es tracta.

Pit-roig

Cadenera

Gafarró

Merla

A les mallerengues els agrada viure a la pineda

Les mallerengues són ocells de mida petita que poblen tot tipus de boscos, però que tenen especial predilecció per les pinedes. Ens ajuden a controlar algunes de les plagues d'insectes que poden afectar les plantes del parc.

Al parc Nou podem trobar bàsicament tres tipus de mallerengues:

Mallerenga blava

Mallerenga carbonera

Mallerenga emplomallada

Sovint les mallerengues fan servir caixes niu per niar.

Caixa niu

Estructura artificial que pot ser utilitzada pels ocells per fer-hi el niu. Són especialment útils quan hi ha una manca important d'arbres vells o roques amb cavitats naturals, que és on habitualment el fan.

Localitzeu una de les caixes niu instal·lades al parc.

De quin material està fabricada? _____

Creieu que els ocells l'utilitzen durant tot l'any? _____

Els ocells ajuden a cuidar la pineda

A casa nostra moltes pinedes estan afectades per la presència d'una plaga: la processonària del pi (*Thaumetopoea pityocampa*).

Es tracta d'una papallona que pon els ous als pins, cedres i avets. En néixer les erugues s'alimenten de les fulles i fan malbé l'arbre.

Hi ha animals que es mengen aquestes erugues: les mallerengues, el cucut, el cucut reial, la puput, les someretes i la rata cellarda. Les plagues són presents a la natura, als parcs, a l'hort de la teva escola i al balcó de casa. Per tant, hem d'aprendre a conviure-hi i sempre que sigui possible fer un control biològic.

Atenció!

Si trobeu una eruga de qualsevol espècie de papallona, no la mateu, ja que no totes les erugues formen plagues. El servei de manteniment del parc intenta combatre les plagues amb depredadors naturals i evitar al màxim els tractaments amb insecticides.

Sabíeu que...

Una plaga ocorre quan es concentra una gran quantitat d'individus d'una mateixa espècie en un lloc concret i provoquen perjudicis a les persones i al medi.

Relacioneu cada tipus de plaga amb el seu depredador natural.

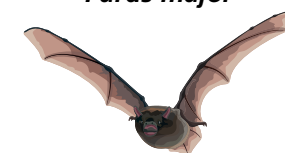
Pugó verd
Myzus persicae

Mallerenga carbonera
Parus major

Processonària del pi
Thaumetopoea pityocampa

Pipistrel·la comuna
Pipistrellus pipistrellus

Carpocapsa
Cydia pomonella

Marieta de set punts
Coccinella septempunctata

Què podeu fer per aconseguir controlar les plagues amb depredadors naturals a l'escola o al balcó de casa?

Uns veïns molt sorollosos

Segur que en algun moment heu vist i sentit uns ocells de color verd que volaven en grup pel parc i que feien molt soroll.

Es tracta de la cotorreta de pit gris, una espècie exòtica originària d'Amèrica del Sud que s'ha establert a casa nostra a partir d'individus escapats de captivitat, ja que és comuna com a mascota.

Viuen en grups i construeixen uns nius molt voluminosos.

S'alimenten de tot tipus de llavors, fruits, dàtils, fulles i borrons, malgrat que també poden alimentar-se d'ocells petits.

Localitzeu un niu de cotorreta de pit gris i observeu-lo. Amb quin material està construït? _____

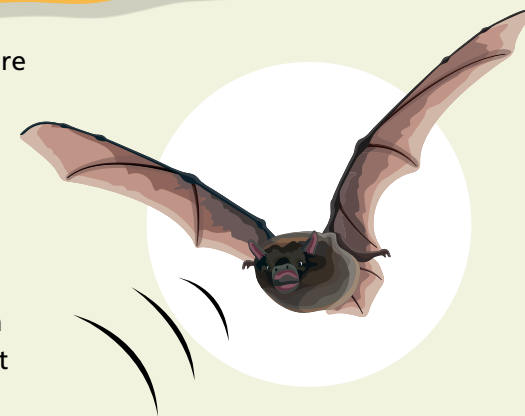
Creieu que les cotorretes poden ser perjudicials per a la biodiversitat del parc? _____

Uns habitants que surten a la nit

Si passegeu pel parc al capvespre de la primavera o de l'estiu, veureu uns dels habitants més desconeguts del parc: els ratpenats!!!

Alguns ratpenats viuen al parc i altres el fan servir com a zona d'alimentació i hi vénen a la nit a caçar.

El més comú és la pipistrel·la comuna, però també s'ha detectat molt a prop d'aquí el ratpenat dels graners, una espècie més escassa i que pot assolir els 40 cm d'envergadura.

De què s'alimenten els ratpenats?

Com s'orienten a la nit? _____

Per què són importants als nostres parcs i a la natura? _____

Sempre hi ha els mateixos ocells?

Al llarg de l'any no sempre trobem els mateixos ocells al parc.

Ocells sedentaris

Ocells que sempre viuen a la mateixa zona o fan només petits desplaçaments (la garsa, el pardal comú i la cadenera).

Ocells migratoris o de pas

Ocells que passen per una zona però només s'hi queden una temporada (el mastegatxes, el gaig blau i el mosquiter de passa).

Ocells hivernants

Ocells migratoris que viatgen des del nord fins al sud per passar l'hivern a casa nostra (el pit roig, la titella i la cotxa fumada).

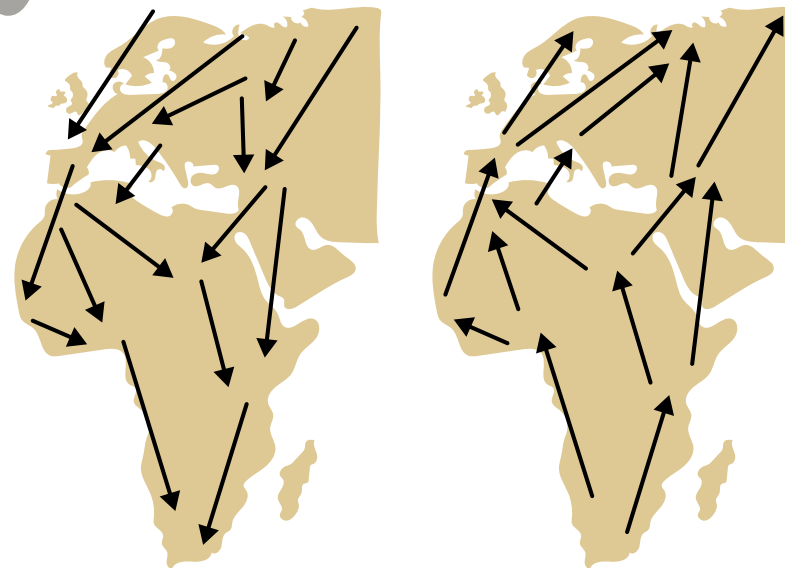
Ocells estivals

Ocells migratoris que viatgen des del sud fins al nord per passar la primavera i part de l'estiu a casa nostra i reproduir-se (l'oreneta vulgar, la puput i el falciot negre).

A la nostra regió geogràfica, a la primavera els ocells migradors viatgen des del sud fins al nord per tal de reproduir-se i a la tardor viatgen del nord fins al sud per passar l'hivern.

Assenyaieu quin mapa correspon a la migració de primavera i quin a la de tardor.

Per què creieu que migren els ocells?

Per què creieu que són importants zones com el delta del Llobregat i el parc Nou per als ocells migratoris?

Els ocells ens avisen que el nostre clima està canviant

La puput és un ocell insectívor i migrador que cria a casa nostra però que passa l'hivern a l'Àfrica, més al sud del desert del Sàhara.

Però des de fa uns quants anys cada vegada són més les puputs que no se'n van a l'Àfrica i es queden a casa nostra a passar l'hivern, ja que aquí cada vegada fa més calor i troben insectes amb els quals poder alimentar-se.

Sabíeu que...

La puput és un animal bioindicador i ens indica que el nostre clima està canviant.

La contaminació de l'aire que fan les indústries i el trànsit de vehicles s'acumula a l'atmosfera i fa que s'escalfi el planeta. Els arbres com els del parc Nou eliminen una petita part d'aquests contaminants. Però les persones hem d'actuar per reduir aquest problema.

Què podeu fer per evitar la contaminació de l'atmosfera?
Indiqueu almenys tres accions que podeu fer vosaltres.

Animals que passen desapercebuts

Molt sovint quan caminem per un lloc només ens fixem en les coses més grans i evidents, i no veiem que existeixen infinitat d'organismes més petits que ens passen desapercebuts.

Un bon naturalista no es fixa només en alguns elements de la natura, sinó que intenta descobrir tot el que l'envolta ja sigui gran o petit. És per això que us proposem descobrir alguns dels invertebrats que viuen al parc Nou. Farem el que s'anomena un *testing* de biodiversitat!!!

Sabíeu que...

Un "testing" és una activitat naturalista que consisteix a localitzar i intentar identificar el màxim nombre d'éssers vius i aportar dades per a la ciència i la conservació de la biodiversitat al planeta.

Els animals invertebrats

- No tenen columna vertebral.
- Les articulacions es mouen gràcies a unes membranes fines i elàstiques.
- Alguns tenen exosquelet o cobertura corporal.

Per què creieu que és important la presència d'animals invertebrats a la natura?

I a un parc? _____

Quin paper creieu que hi tenen? _____

Enumereu tres invertebrats que conegueu. _____

Es considera que 95 de cada 100 animals del planeta són invertebrats.

Fem un “testing” d’invertebrats

Per fer el nostre *testing* haurem de fer servir dos elements:

Lupes: ens ajudaran a observar més acuradament algunes espècies.

Càmera fotogràfica: ens permet fotografiar els éssers vius sense capturar-los i després procedir a identificar-los i catalogar-los.

Normes ètiques per al nostre “testing”

- No talleu flors ni plantes per fer les fotografies.
- No agafeu amb les mans animals per fotografiar-los (una fotografia no justifica causar dany a l’animal).
- Procureu evitar la manipulació de fauna amb caçapapallones, pots, xarxes... Si una foto no us surt avui, feu-la demà.

Escolliu una zona delimitada del parc i localitzeu i fotografieu els animals invertebrats que descobriu.

Intenteu esbrinar a quina Classe pertanyen fent servir la Clau de Classificació de la pàgina següent.

Una vegada a l’aula recopileu totes les imatges d’invertebrats que heu fet al parc. Per comprovar que les heu classificat bé i per resoldre dubtes, podeu comptar amb l’ajuda de Biodiversidad Virtual: www.biodiversidadVirtual.org

Podeu publicar els resultats del “testing” al web i/o a la revista de l’escola.

Clau de classificació d'invertebrats terrestres

Amb protecció corporal

Invertebrats terrestres

Sense protecció corporal

Cobertura dura

Amb closca (a vegades atrofiada o reduïda)

Artròpodes

Mol·luscs

Gasteròpodes

Cucs

Cos segmentat en anells

Cos rodó no segmentat

Cos amb forma plana

3 parells de potes i antenes

Insectes

4 parells de potes i sense antenes

Aràcnids

Molts parells de potes

Miriàpodes

5-10 parells de potes i 4 antenes

Crustacis

Anèl·lids

Nematodes

Platihelminths

Atenció! Hem trobat un rastre...

Els rastres ens indiquen la presència d'alguns animals que sovint no podem observar directament. A la pineda els millors rastres els trobarem en les pinyes, les quals contenen els pinyons, que són les llavors d'aquests arbres. Dos d'aquests animals són el **ratolí** i el **picot verd**.

Ratolí

Picot verd

Sabíeu que...

Un altre animal que podem detectar al parc pels seus rastres és el conill, el qual podem identificar fàcilment pels seus excrements.

Busqueu al terra restes de pinyes i descobriu quin animal se les ha menjat.

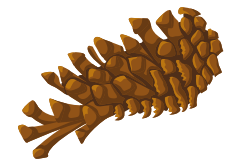
Esquirol

Picot

Ratolí
(menjada al terra)

Ratolí
(menjada a l'arbre)

Les plantes netegen l'aire

Malgrat que ens trobem a la ciutat, els parcs i les zones verdes ens ajuden a respirar un aire més net i menys contaminat. I és que els arbres depuren l'aire i eliminen molts contaminants produïts per la indústria i els vehicles de motor.

Per comprovar com les fulles capturen partícules i elements contaminants buscarem una planta amb fulles grans i carneses, que estigui en una zona aixoplugada de la pluja i del vent, i sense arrencar-la, agafarem un mocador de paper i la netejarem amb compte de no trencar-la.

Avui farem un experiment per veure la contaminació.

Què observeu? _____

De quins colors s'ha taCAT el mocador?

Quines substàncies penseu que han provocat aquestes taques?

Els parcs urbans ens aporten beneficis

Indiqueu quines d'aquestes afirmacions són Verdaderes o falses: v x

- Les plantes a la ciutat són productores d'oxigen i absorbeixen partícules i elements químics contaminants, i milloren així la qualitat de l'aire que respirem.
- L'existència de moltes plantes afavoreix la presència d'animals que no poden viure a altres indrets de la ciutat, i per això fan augmentar la biodiversitat.
- Les plantes disminueixen les molèsties causades pel soroll, ja que poden actuar com a pantalla i esmorteir-lo.
- La presència de plantes fa augmentar la temperatura i provoca l'evaporació de l'aigua.
- El parc és un espai comú d'esbarjo, de relació i d'activitats de lleure.
- Els parcs ajuden a disminuir l'estrès i a augmentar el benestar de les persones.
- Les plantes aporten humitat a l'atmosfera gràcies al procés d'evapotranspiració de les fulles.
- Les plantes afavoreixen la presència de virus i microbis perjudicials per a la salut.
- Els arbres proporcionen ombra, regulen la radiació solar que arriba al terra i suavitzen la temperatura de l'ambient.

La biodiversitat del parc... i de la teva escola

A llarg de la nostra visita al parc Nou hem conegut gran quantitat d'éssers vius que formen part de la biodiversitat d'aquesta zona.

Feu un llistat de la biodiversitat que heu pogut observar durant la vostra visita al parc:

Plantes

Vertebrats

Invertebrats

Plantes	Vertebrats	Invertebrats
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Feu un estudi de la biodiversitat de la vostra escola. Per fer-ho fixeu-vos en les plantes i ocells del pati, els insectes que hi ha a l'hort,...

Les nostres accions poden perjudicar la biodiversitat

Expliqueu per què les següents accions poden ser perjudicials per a la biodiversitat del parc.

Ús excessiu de productes químics

Introducció d'espècies exòtiques

Contaminació acústica

Contaminació de l'aigua

Siguem responsables

Cal el compromís de tots per conservar la biodiversitat i el parc. Penseu tres accions que podeu fer per conservar-lo:

Si teniu alguna idea o suggeriment per millorar el parc Nou, envieu-la a l'adreça de correu ambinfo@amb.cat i mediambient@elprat.cat.

La participació de tots per millorar els nostres parcs és molt important!!!

Crèdits

© Àrea Metropolitana de Barcelona

Edició i coordinació
Àrea Metropolitana de Barcelona

Amb la col·laboració de
Ajuntament del Prat de Llobregat

Coordinació editorial
Aida Girona

Continguts
Centre Mediambiental l'Arrel

Disseny gràfic i compaginació
Trimatge

Il·lustracions
Adolfo Rey
Trimatge

Revisió de textos
Sira Ponsa

Impressió
Vanguard Gràfic, SA

Agraïments
CRP El Prat de Llobregat

Dipòsit Legal
B 27326-2015

Aquesta publicació ha estat realitzada en paper offset reciclat amb la certificació FSC.
El tiratge de la versió paper s'ha ajustat al públic objectiu més directe.

 AMB : Parcs
www.amb.cat/parcs

Descarrega-te-la!

Infoparcs

Parcs metropolitans

Ajuntament del
Prat de Llobregat